

Felcser Dániel

Az euro: gazdasági racionalitás vagy politikai termék?

A második világháborút követően fokozatosan mélyülő európai integráció komoly sikereket ért el. Az Európa 20. századi aranykorát jelentő 1950 és 1990 közötti évtizedekben Nyugat-Európa meghatározó gazdaságainak egy főre jutó GDP-je 3-4-szeresére emelkedett, az 1990-es évek elejére megközelítve az amerikai fejlettség 70 százalékát. A berlini fal és a vasfüggöny leomlása ráadásul korábban nem tapasztalt lehetőséget biztosított az integráció további mélyítésére és ezzel Európa geopolitikai helyzetének újrapozícionálására.

A sikerektől örömittas európai politikai elit az evolúció következő lépcsőjeként a valutaunió elérését jelölte meg. Az ötlet azonban erősen megosztotta a döntéshozókat. Az egyik – többségében a jegybankárok által képviselt óvatosabb – álláspont szerint a monetáris uniónak a gazdasági és politikai integráció végső fázisai között kellene létrejönnie. Erre utal Lámfalussy Sándor visszaemlékezése is, miszerint „sosem jött volna létre a közös valuta, ha a jegybankokra hagyják a döntéshozatalt.”¹ Az optimistább megközelítés ugyanakkor azt hangsúlyozta, hogy a monetáris unió megalakítása önmagában egyfajta katalizátorként segítheti elő a végső célként megjelölt gazdasági és politikai unió megvalósulását.

A monetáris unióba belépő országok közel sem feleltek meg az optimális valutaövezetek feltételeinek. Az infláció, az államadósság, a költségvetés, a folyó fizetési mérleg pozíció, a termelékenység vagy épp a munkapiac szerkezeti sajátossága területén már a maastrichti szerződést 1992-ben aláíró országoknál is jelentős eltérések mutatkoztak, melyek a később csatlakozott tagokkal tovább szélesedtek. Ez különösen problémás olyan esetben, amikor már a sikeres tagságot szavatolni hivatott belépési kritériumok kialakítását is beárnyékolja a politikusok és a közgazdászok között zajló vita. Ennek estek áldozatul a Maastrichti kritériumok is. A 12 tagország által megalkotott és elfogadott 5 feltételnek már az indulás időpontjában az országok legalább negyede nem felelt meg.

Nyitott gazdaságok esetében a meglévő szerkezeti különbségek időre-időre az árfolyam megváltozásában csapódhatnak ki. Ennek fontosságát az eurozóna esetében is jól jelezte, hogy az Európai Monetáris Rendszer (EMS) 1979-et követően több mint egy évtizedig érvényben lévő időszakában a résztvevő országok összesen 62 alkalommal éltek a rögzített középárfolyam kiigazításával. Ennek mértéke alkalmanként akár a tíz százalékot is elérhette. A közös valuta bevezetésével a tagországok teljesen lemondtak az önálló kamat- és árfolyampolitika addig megszokott használatáról.

A kockázatokra [Milton Friedman](#) amerikai Nobel-díjas közgazdász már 1997-ben figyelmeztetett, jelezve, hogy a valutaunióknak nem lesz jó vége, ha az árfolyam helyett nem állnak majd rendelkezésre megfelelő alternatív alkalmazkodási mechanizmusok.

---

¹ LAMFALUSSY, C. – MAES, I. – PETERS, S. (2014): Az euro bölcse. Mathias Corvinus Collegium, Budapest.

A kétkedő, gazdasági érveket felsorakoztató hangokkal szemben a politikai alkufolyamat, a föderalista megközelítés végül erősebbnek bizonyult. A közös fizetőeszköz létrehozása végeredményben – szintén Lámfalussy Sándor szavait idézve – „egy politikai mechanizmus volt”. Az európai integráció korábban megfontolt építkezésének helyét a közös hit vette át. A hit, amely szerint az integráció elért szintjéhez képest idejekorán bevezetett közös valuta képes lesz feloldani a tagországok között meglévő strukturális különbségeket és intézményi hiányosságokat. Gazdaságainkat azonban kérelhetetlen törvények alakítják, ahol a vágyak meglévő alapok híján csak ritkán teljesülnek. A többi innen már történelem.

„Szerkesztett formában megjelent a növekedés.hu oldalon 2019. november 26.án.”